

**YABANCI DİL
EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ
DİL VE DÜŞÜNCE
İLİŞKİLERİ VE
SORUNLARI**

Dr. Hilmi ALACAKLI*

"Dilimin sınırları evrenimin sınırlarını meydana getirir."

Ludwig Wittgenstein

Dil ve düşünce arasındaki ilişki üzerinde modern bilimsel araştırmalar yeni olmasına rağmen, ikisi arasındaki ilişki uzun zamandan beri çok sayıda düşünür tarafından kabul edilmektedir. Karl MARX, dilin, düşüncenin anında gerçekleşmesi olduğunu söylüyordu.

İnsanın aklına gelen düşünceler ne olursa olsun, onlar, ancak, dilin yapısı, dilinsözcüklerinin ve cümlelerinin temeli üzerinde ortaya çıkabilir. Düşünce gerçeği dilde ortaya çıkar.

Delacroix "dil ve düşünce " isimli eserinde bu iki unsur arasındaki ilişkilerden bahseder ve der " düşünce, dil tarafından gerçekleştirilerek dili meydana getirir. " Dil daha önce mevcut olan bir düşünceyi ifade etmez. Dil düşünceden önce gelir ve onunla bütünleşir. Bu durum düşüncenin var olmasını sağlar ve aynı şekilde düşünce tarafından kullanılır. Vygotsky,' ye göre, dil ve düşünce arasında ayrılmaz bir bütünlük vardır.

Dil ve düşünce en önemli sorunlardan birini meydana getirir ve belki yurt dışında çalışan Türklerin birinci sorununu. Dil, sosyal ve tarihî bir olay olan bilinç yardımıyla, gelişimiyle bağlantılı olarak, düşünceyle karşılıklı etkileşir.

* M.Ü. İletişim Fakültesi

Uygarlaşan insanın konuşmaksızın düşünebilmesi imkânsızdır. Her düşüncenin anlaşılması için motivasyon gereklidir. Düşünce onunla ve onun içinde yaratılır. Onun belirtici özelliği kişinin yaşantısının somut olanaklarından oluşur. Konuşma yeteneği sosyalleşme ile kazanılır. Konuşmanın esas görevi ise iletişimdir. Dil öğretimine bu açıdan yaklaşmak çözümünü kolaylaştıracak ve katkılarını artıracaktır.

Guillaume' a göre, dil olgusu düşüncenin olgularıyla aynıdır. Söz düşünceyi aksettirir, fakat biçimi değişmiş ve bozulmuş halde. Humboldt'un değerlendirmesine göre, her kültür dili kendine has bir mantığa sahiptir. O, her toplumun, özellikle dilde ortaya çıkan ulusal dehasını araştırır.

Saussure de der ki: " Dil bir kâğıt parçasıyla karşılaştırılabilir. Düşünce ön yüzüdür, ses ise arka yüzüdür. Biri diğer olmadan parçalara ayrılamaz."

Benveniste' e göre, her düşünce semboliktir. Her düşünce işaretleri meydana getirir. Düşünce oluşurken kaçınılmaksızın sembollerle sonuçlanır. Dil en ekonomik sembolizmdir. Düşüncenin işlemleri dilde ifadeyi oluşturur. Düşünmek ve konuşmak özde iki farklı etkinliktir. İletişimin uygulanması gereğiyle birleşirler. Her birinin alanları ve bağımsız olanakları vardır.

Martinet' ye göre, dil herşeyden önce düşüncenin dayanağıdır ve aksesuar olarak benzerleriyle iletişim aracıdır. Yeni fikirler onları ifade etmek için sözcüklerden önce ortaya çıkar. Bugün daha o kadar çok fikirlerimiz var ki onları sözcüklerle ifade edemiyoruz.

Whorf' a göre, sessiz düşüncenin, söz desteği olmayan düşüncenin dil tarafı şimdiye kadar dikkate alınmadı. Biz dilin gerçek orijinlerinin gelişmesinden ilk fazlarının tamamını bilmiyoruz. Dil, kültür ve davranış karşılıklı etkileşimlerin karmaşık bir bütünü meydana getirir. Tarihî olarak onun nasıl doğduğu kendi kendimize sorulabilir. Dil kolektif düşünceyi yansıtır, o icatlardan ve yeniliklerden yararlanır. Piaget'ye göre, insan düşüncesi sadece dile hiç indirgenmez.

Düşünce bir içeriktir. Dil ise bir şekildir. Dil sistemi içinde yapılarıyla kendi öz mantığını sunar.

Dilin gerçekleşmesi olmadan düşüncenin hareketini yakalayamayız. Somut düşünce, belirgin sürelerde vücudun hareketlerinde veya algılamalarında destek sağlar.

Tolstoy, eğitime ilişkin yazılarında, çocukların yeni bir sözcüğü öğrenirken genellikle söylenişinden ziyade ifade ettiği kavramdan dolayı zorluk çektiklerini söylemektedir.

Hemen her zaman kavram olgunlaştı mı, onun karşılığı bir sözcük de bulunur. Yabancı dil öğrenmede başarı kazanma, ana dilde belli bir olgunluk düzeyine erişmiş olmaya bağlıdır. Goethe, " yabancı dil bilmeyen biri, kendi dilini de gerektiği gibi bilmez." demişti.

Bir anlamda, göçmen, her şeyden önce dilini ve düşüncesini değiştirmek zorunda kalan ve kendisinin bilmediği ve belki de hiçbir zaman da tam olarak bilemeyeceği, yabancı bir dilin konuşulduğu ve yabancı bir düşüncenin geçerli olduğu bir toplumda yaşamak zorunda kalan insan demektir. Bir dilin iç yapısı öğrenilmeden, o dili konuşan toplumun kültür ortamına karışmak, o kültür ortamında yaşayanlar gibi düşünmek ve konuşmak pek kolay değildir. Hattâ olanaksızdır. Çünkü düşünce ve sözcükler arasındaki ilişki yaşayan bir süreçtir; düşünce, sözcükler aracılığıyla meydana gelir. Bir göçmenin içine girdiği toplumun, kültür ortamından, dilinin iç melodisini, genel ve bireylere özgün gizemli tarihini bilmesine ve anlamasına, çok özel koşullar dışında pek olanak yoktur.

Kültür, kimlik ve haklar bir dilin bütünleyicileridir. Çeşitli kültürel ve eğitim etkinlikleri alanında dilin ve kültürün entegrasyonu ve bu hususların öğretim programlarına konması çok önemlidir.

Yabancıların ve göçmenin kabul edilmesi göçmen politikalarında güçlüklerle karşı karşıyadır ve milliyet ve vatandaşlık aynı zamanda ekonomik ve sosyal katılımlarıyla (iş pazarına giriş, eşitlik ve sosyal haklar vs), entegrasyonu kültürel durumuyla karşılaştırılıyor: ırkçılığa karşı ilkeler, kilise ve devletin ilişkileri, derneklerin rolü. Ülkelerdeki iktidar birden çok dilin meydana getirebildiği zenginlikten yararlanmalıdır. Toplum hayatında , göçmenlerin ayrı semtlerde toplu oturmaları sosyal yalnızlığı hızlandırır.

Yirminci yüzyılın sonunda, yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri ve onların çeşili kombinezonları olanakları artırıyor. Medya araçları : radyo, TV,telefon, kaset, odyo ve video, bilgisayar, telematik, videodisk, kablo ve satellite (uydu), fax, odyo ve Video konferans, nümerik şebekeler. Onların içeriklerine, pedagojik görevlerine ve öğrenme koşullarına göre seçilmeleri gerekiyor. Eğitim teknolojisinin, eğitim olayının rasyonalizasyonunda oynayacak önemli bir rolü vardır.

Uzmanların anlaştıkları bir husus var : yabancı dil öğrenimine mümkün olduğu kadar erken başlamak iyi olur. 1995 - 1996 öğretim yılında Fransa'da ilkokuldan itibaren bütün öğrenciler hergün onbeş dakika yabancı dil öğrenecekler, işitsel - görsel teknikle eğitim yapacaklar. Bir çeyrek saatlik dil dersiyle günlük olaylar üzerinde durulacak ve yabancı dilin vurgularını yakalamak için öğrencilerin kulağının erkenden dile yaklaşımı sağlanacaktır. İki dilli aileler üzerinde son on yılda gerçekleştirilen bütün çalışmalar gösteriyor ki doğduğu günden itibaren çocuğun beyni, iyi dinlenme koşullarında olmak şartıyla, aşırı yormadan ve gelişmesinin düzenini bozmadan, farklı iki dil çevresinin enformasyonunu kullanmasını sağlar. Bu yetenek, bu odyo cerebral plastisite düşünüldüğünden daha çabuk kayboluyor, fakat ne zaman ve nasıl sona eriyor onu söyleyemiyoruz, bu çocuklara göre değişiyor. Bu sonuçlar, ahenkli bir yaşam koşulunda kreşten itibaren iki dilli bir çevrenin olumlu sonuçlarını doğruluyor. Bu durum öğretmenlerin motivasyonunu gerektiriyor.

İşsizlik okumayı ve yazmayı bilmeme durumunu açığa vuran bir unsurdur. Ve bu durum işsizlik tehlikesini ağırlaştıran bir nedendir.

Yabancı bir ülkeye yerleşme geçmişin hâtıralarını her zaman silmez: dil , gelenekler, dinî uygulamalar ve hattâ orijin, ülkenin tarihinin hâtıraları muhafaza edilir. Göç kabul eden veya işçi kabul eden büyük ülkelerin hepsi bu sorunlarla karşı karşıyadır ve bu sorunlara az vey çok mutlu çözüm getiriyorlar.

Toplumlarımızın siyasal ve sosyal yönelmelerinde aile örgütleri belirli bir karaktere sahiptir. Geleneksel toplumlarda onların sahip oldukları yapıcı rolü koruyarak, ailevî gruplaşma şekilleri, göç, bilhassa göçmen halkın statüsü ile karşı karşıya bulunan batı demokrasileri tarafından yönelmelere gelince, davranışlarımızı belirtiyor. İnsan ebeveynlerini gördüğü gibi başkalarını görüyor; ilâve olarak, ilişkiler bir toplumun hâkim aile modellerinde siyasal, uygar ve sosyal eşitliği görmemektedir, göçmenlere yapılan muamele farklı ve tek taraflı olmaktadır.

Kimliklerini karıştırmadan batının modernliğinden aynı zamanda yararlanmak isteyen göçmenlerde sorun farklı şekilde ortaya konuyor. Geleneksel olarak A.B.D.'de olduğu gibi, Fransa'da göçmenler kültürel olarak iyi asimile olmuyorlar, fakat sosyal olarak iyi entegre oluyorlar. Göçmenlerin sorunu daha ziyade sosyaldır.

Michel WIEVIORKA diyor ki: " bizimle aynı öze sahip olmayan, bizim yasalarımızı benimsemeyen vebizim dinimizden olmayan bu insanlar evlerindeymiş gibi yaşamak ve bu görüşlerini bize zorla

kabul ettirmek istiyorlar. Bu mümkün değil. Eski entegre göçler bundan ayrılıyorlar : İtalyanlar, Portekizler, Polonyalılar yeni Avrupa."

Altmışlı yıllarla birlikte yaşanmaya başlanan yurt dışına göç olgusu Türk toplumunda derin kültürel ve sosyal sorunlara sebep olmuştur. Yaşadıkları yabancı topluma , kültür birikimine, değer yargılarına uyum sağlayamayan ikinci ve üçüncü kuşaklar bugün karşılaştıkları sorunlar sebebiyle bunalıma girmiş, suçlu insan olmaya mahkûm edilmiştir.

Birden fazla kültürün varlığı dil dersinde bir zenginliktir. Yabancı dilin kültürel tarafları, zorla, ilgili ülkenin edebiyatı ve uygarlığı (coğrafyası ve tarihi) değildir.

Okul dil bakımından bireştiricilik vasıtası olmalıdır. Çok dilliliğin coğrafyası dillerin çeşitli ve çok sayıda temsil şekilleriyle ilgilenir. İki bazan daha fazla dil sisteminin aktüel ve fonksiyonel öğrenilmesi sosyo-ekonomik gereklerle zorla kabul ettirilmiştir. Roland BRETON ¹, dillerin dinamiğini ve düzenlenmesini, nihayet çeşitli dillerin kullanıldığı çeşitli ülkelerin çok dillilik durumunu inceler (örneğin yanyana bulunan ve birbirlerine bağlı olmayan diller: Belçika, Findanliya, Çekoslavakya, Kıbrıs, Kanada dilleri ve üst üste konan diller : Lüksemburg, İrlanda, Norveç, Uganda, Zaire'de olduğu gibi.) Araştırmacı araştırmasında dil farklılığının nereye kadar bir lüks veya tehdit olarak dikkate alınabileceğini bilme sorununa dayanmaktadır. Çok dillilik sorunu öğrenilecek çok sayıda dilden ileri gelmiyor, fakat ana dilden kullanılan ve farklı gramer yapısı olan ikinci bir dile başarılı geçiştir.

Dil, bir iletişim vasıtası, bir ifade vasıtası ve bir toplumun kültür dayanağı olarak otantik kontekslerde sunulmalıdır. Bunun sağlanmasında, özellikle zengin, motivan ve yumuşak hale getirilmesinde videonun desteği çok büyüktür. Bir dilin öğrenilmesi ve bir başka kültürün keşfi ancak zevk ve neşe içinde öğrencilere kazandırılacaktır.

I Revue de l'ACLA printemps 1992 Montréal Canada.

KAYNAKÇA

1. *Le Monde de l' Education* mensuel no: 221 décembre 1994
2. *Le Monde diplomatique* février 1995
3. *La Linguistique EDMA* Charles - Henri FAVRARD Paris
4. André MARTINET, *Syntaxe générale*, Armand Colin Paris 1985
5. BENVENISTE, *Problèmes de Linguistique générale*, Gallimard Paris
6. B.L.WHORF, *Linguistique et Anthropologie*, DENOEL / GANTHIER Paris 1971
7. J. PEYARD, E. GENOUVRIER. *Linguistique et Enseignement du Français* Larousse Paris
8. *Sociolinguistique*. Joshua A. FISHMAN. Fernand Nathan Paris
9. *Linguistique et Enseignement des Langues Etrangères*. M. de GREVE. F. Van PASSEL. Fernand Nathan Paris
10. Serol TEBER. *Göçmenlik Yaşantısı ve Kişilik Değişimi*. Ortadoğu
11. L.S.VYGOTSKY. *Düşünce ve Dil*. Kaynak Yayınları
12. *Le Monde diplomatique* janvier 1995 Erlends CALABUIG
13. *Le Monde actuel*. R. FROMENT. B. PASDELOUP.R.KIENAST. Delagrave Paris 1991
14. Gisèle GUILLO. *L' Epreuve de Français au BTS* Delagrave Paris 1987
15. *Le Monde diplomatique* mars 1995
16. Emmanuel TODD. *Le Destin Immigrés*. Seuil Paris 1994
17. Michel WIEVIORKA. *La France raciste*. Seuil 1992
18. *Revue de l' ACLA printemps 1992* voll4 no: 1 Montréal Canada
19. *Revue de l' ACLA automne 1993* voll5 no: 2 Montréal Canada
20. *Bulletin de l' ACLA printemps 1990* vol. 12 no: I Montréal Canada.
21. Gündüz VASSAF. *Daha Sesimizi Duyurmadık. Avrupa' da Türk işçi çocukları* İstanbul 1983
22. Dr. Hilmi ALACAKLI. *Yabancı Dil Öğretiminde Eğitim Teknolojisi konulu bildirisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi 24-28 Eylül 1990.